

Likestillings- og
diskrimineringsombudet

Arbeiderpartiets stortingsgruppe
Senterpartiets stortingsgruppe

Vår ref.:
21/2174- 1- MLO

Deres ref.:

Dato:
05.10.2021

Innspill til ny regjeringsplattform 2021-2025

Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) sender med dette noen prioriterte innspill til ny regjeringsplattform fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet.

Styrket etterlevelse av FNs anbefalinger til Norge

Grunnloven § 92 pålegger statens myndigheter å «respektere og sikre» menneskerettighetene i Grunnloven og i traktater om menneskerettigheter som er bindende for Norge. Norske myndigheter, ombud, menneskerettsinstitusjoner og sivilt samfunn nedlegger et betydelig arbeid for systematisk å rapportere til FN om menneskerettsutfordringer og for å fremme konstruktiv dialog med FNs ulike komiteer om prioriterte utfordringer. For å få størst mulig utbytte av dette arbeidet og å fremme kultur for etterlevelse av FN-anbefalinger, har LDO sammen med Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM) og sivilsamfunn etterlyst en mer systematisk tilnærming til oppfølging av anbefalinger fra FNs menneskerettskomiteer til Norge.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

1. Regjeringen vil styrke oppfølgingen av anbefalinger fra FNs menneskerettighetsorganer til Norge. Dette skal gjøres i dialog med sivilsamfunn, ombud og Nasjonal institusjon for menneskerettigheter (NIM).

Inkorporering av FNs konvensjon om rettigheter til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Mange mennesker med funksjonsnedsettelse opplever barrierer som hindrer full deltakelse i samfunnet, og mange opplever fordommer, diskriminering, trakassering, hets og hatefulle ytringer på skolen eller på jobb, i helse- og omsorgssektoren og på andre samfunnsarenaer. Flere opplever også hindringer

for egen deltakelse og involvering i beslutninger som angår dem selv og deres rettigheter.

CRPD skal sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne får sine menneskerettigheter oppfylt på lik linje med andre, uten noen form for diskriminering. Norge ratifiserte CRPD i 2013, men den er ikke inkorporert i norsk lov, i motsetning til FNs øvrige diskrimineringskonvensjoner. Dette er prinsipielt uheldig og LDO har anbefalt at konvensjonen inkorporeres i norsk rett.

CRPD er ratifisert uten reservasjoner og den er derfor folkerettslig bindende for Norge i sin helhet, men i forbindelse med ratifikasjonen avga Norge tolkningserklæringer om tre enkeltbestemmelser i CRPD, nærmere bestemt artikkel 12 om likhet for loven, artikkel 14 om personlig frihet og sikkerhet og artikkel 25 om helse. Selv om presumsjonsprinsippet tilsier at norsk rett skal tolkes slik at den i størst mulig grad samsvarer med våre folkerettslige forpliktelser etter CRPD, er LDOs erfaring som tilsynsmyndighet med CRPD, at det i praksis oppleves å være en betydelig usikkerhet om blant annet betydningen av tolkningserklæringene, og om og på hvilken måte særlig kommunene er forpliktet av CRPD.

I tillegg til at det er prinsipielt uheldig at FNs ulike diskrimineringskonvensjoner ikke er sidestilt i Norsk rett, svekker CRPDs uklare status i norsk rett også gjennomslaget av konvensjonen i praksis. En viktig virkning av inkorporasjon er at det vil klargjøre at CRPD gjelder som norsk rett fullt ut - også for kommunene. Det vil også gjøre konvensjonen mer tilgjengelig enn den er i dag, både for de som har rettigheter og for myndighetene som har forpliktelser etter den. På denne måten kan inkorporering bidra til å styrke etterlevelsen av rettighetene for personer med funksjonsnedsettelse i praksis.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

CRPD inkorporeres i norsk lov gjennom endring av menneskerettsloven eller likestillings- og diskrimineringsloven.

Fra vergemål til beslutningsstøtte

FN-komiteen som overvåker konvensjonen om rettigheter for mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD), FNs spesialrapportør for funksjonshemmede, LDO og organisasjoner i Norge har vist til vesentlige utfordringer i norsk rett når det gjelder å sikre at personer med ulike former for kognitive eller psykososiale funksjonsnedsettelser får støtte til selv å utøve sin rettslige handleevne og bestemme i eget liv fremfor å bli bestemt over. Problemene knytter seg særlig

til vergemålsloven og vergemålssystemet som ikke sikrer at personer med nedsatt funksjonsevne får rett til støtte slik at de selv kan fatte beslutninger i tråd med kravene som følger av CRPD.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

1. Regjeringen vil utrede og fremme forslag om en ny lov om beslutningsstøtte, til erstatning for vergemålsloven.
 - 1) Regjeringen vil fremme hjemmel for, og sette i gang prøveprosjekter om beslutningsstøtte.
 - 2) Regjeringen vil tilrettelegge for at personer med behov for beslutningsstøtte involveres i nasjonale og lokale tilsyn.

Helsehjelp til papirløse

Per i dag er helsehjelp til papirløse migranter begrenset til akutt hjelp og helsehjelp som er helt nødvendig og ikke kan vente. Det følger imidlertid av den usikre statusen til papirløse, at de er i Norge på ubestemt tid. Mange har derfor behov for helsetjenester som går utover det de i dag har rett til. Begrensningene gjelder også tilgang til psykisk helsehjelp, og rammer dermed blant annet personer som er traumatisert grunnet krig og/eller flukt. I tillegg kan papirløse med kroniske helseproblemer komme ekstra dårlig ut. Det er videre et vesentlig problem med dagens regelverk at papirløse, i motsetning til andre, som utgangspunkt har plikt til å betale for helsehjelpen. Også risikoen for å få regning i etterkant, kan føre til at enkelte unnlater eller utsetter å be om helsehjelp de kan ha stort behov for.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

1. Regjeringen vil tilrettelegge for at papirløse kan få tilgang til nødvendig helsehjelp utover akutt helsehjelp som ikke kan vente.
2. Regjeringen vil sørge for at utgifter for behandling av papirløse refunderes gjennom en egen finansieringsordning.

Forebygge etnisk profilering fra politiet

Norsk politi har høy tillit i befolkningen som helhet. Forskning viser imidlertid at blant andre ungdom med minoritetsbakgrunn ikke stoler på at politiet vil bistå dem ved behov. Denne gruppen opplever å bli stanset i politikontroller hyppigere enn ungdom uten minoritetsbakgrunn, og opplever å bli mistenkeliggjort uten grunn. Dette er et demokratisk problem da praksisen vil kunne forsterke følelsen av utenforskap. Europarådet har tidligere kritisert Norge for

etnisk profilering. Norge har heller ikke fulgt opp anbefalinger fra FNs rasediskrimineringskomite når det gjelder forebygging av etnisk profilering. Diskrimineringsnemnda har nylig behandlet en sak hvor Trøndelag politidistrikt ble felt for å ha utsatt en mann for en rekke ubegrunnede kontroller på grunn av hans etnisitet. Omfanget av etnisk profilering fra politiet i Norge er ikke kjent, og det er behov for forskning.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

1. For å styrke rettssikkerheten, tilliten til politiet og politiets notoritet i forbindelse med politikontroller, vil regjeringen legge til rette for at Oslo politidistrikt kan prøve ut en ordning hvor den enkelte som utsettes for politikontroll mottar en kvittering på dette.
2. Regjeringen vil gi ressurser til forskning om omfanget og konsekvensene av etnisk profilering i politiet.

Likeverdige offentlige helse- og omsorgstjenester

Forskning, undersøkelser og saker fra pasient- og brukerombud viser at flere grupper opplever mangel på likeverdige helse- og omsorgstjenester. Det skjer ulike former for diskriminering fordi at tjenestene ikke tar tilstrekkelig høyde for ulike forutsetninger og behov. Offentlige virksomheter har en plikt til å jobbe aktivt for å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, etnisitet, nedsatt funksjonsevne, kjønnsidentitet, religion og livssyn, seksuell orientering og alder, jf. likestillings- og diskrimineringsloven § 24, jf. § 6.

Kommunene er den største tjenesteyteren når det gjelder befolkningens helse- og omsorgstjenestetilbud. For at kommunene skal kunne forebygge diskriminering trengs det kompetanse om hvordan diskriminering skjer og hvordan man sikrer likeverdige tjenester i praksis. Det forutsetter også at kommunene har tilstrekkelige ressurser. Det er blant annet behov for ressurser til tolketjenester, individuell tilrettelegging og kartlegging av hvordan tjenestene oppleves av tjenestemottakere.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

1. Regjeringen vil styrke kompetansen i helse- og omsorgstjenestene i kommunene om forebygging av diskriminering og likeverdig tjenesteyting.
2. Regjeringen vil sørge for at helse- og omsorgstjenestene i kommunene har nødvendige ressurser til å forebygge diskriminering og sørge for at alle får likeverdige tjenester.

Forebygging og håndtering av hatefulle ytringer og hatkriminalitet

Hatefulle ytringer er et betydelig samfunnsproblem, med store skadevirkninger for både enkeltindivider og minoritetsgrupper i samfunnet. De siste årene har det vært en tydelig økning av antall registrerte tilfeller av hatkriminalitet, men ikke tilsvarende økning i antall som blir dømt. Det er også et problem at politiets kompetanse på hatkriminalitet er svært ulikt fordelt i landet. Flere saker må avdekkes, etterforskes og fremmes for domstolene, og alle landets politidistrikter må få tilstrekkelig kompetanse og ressurser til dette arbeidet.

Innsatsen mot hatefulle ytringer krever en bred tilnærming på tvers av diskrimineringsgrunnlag. Hvordan man bekjemper hatefulle ytringer mot én gruppe, har også betydning for andre grupper, fordi ulike grupper rammes på ulike måter av samme fenomen. Innsatsen mot de ulike formene for hat krever delvis særskilte tiltak, men også felles tiltak. En bred tilnærming er dessuten viktig fordi hat også kan ramme interseksjonelt. Det er derfor viktig med en overgripende strategi som ser ulike samfunnsområder og hat mot ulike grupper i sammenheng.

LDO anbefaler følgende inn i regjeringsplattformen:

- 1) Regjeringen vil sørge for at politiets nasjonale kompetansemiljø mot hatkriminalitet har nødvendige ressurser, for å sikre at alle landets politidistrikter har god kompetanse på hatkriminalitet.
- 2) Regjeringen vil utarbeide en ny strategi mot hatefulle ytringer med konkrete og forpliktende tiltak, og sørge for at tiltakene evalueres.

Ombudet håper å se våre innspill i den nye regjeringsplattform, og stiller gjerne opp i møter eller på andre måter for å utdype disse temaene og våre anbefalinger. Vi kan også bidra med forskning og andre kilder som belegger situasjonsbeskrivelsene vi har gitt her.

Vi ønsker den nye regjeringen lykke til med å fremme likestilling og hindre diskriminering for alle i Norge.

Vennlig hilsen

Mariette Lobo
fung. avdelingsleder

Dokumentet er elektronisk godkjent, og gyldig uten signatur.